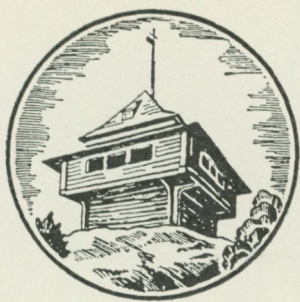

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1950**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1950

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en ölkanna av fajans, ungefär 24 cm hög och tillverkad vid Rörstrand i början av 1800-talet. En dylik pjäs kunde — liksom dess engelska förebilder, de s. k. Toby jugs — mycket väl vara en sjömansgåva, "a sailor's gift" av det slag som närmare behandlas på sid. 25. (Nordiska museet inv.-nr 115,750.)

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1950

Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

SVINDERSVIK

av Andreas Lindblom

Problemet Svindersvik hade under årtionden sysselsatt svenska kulturminnesvårdare och skönhetsälskare. Det gällde huruvida ett såväl genom naturskönhet och minnesrikedom som exploateringsvärde enastående markområde invid huvudstadens knutar skulle i något så när orört skick kunna räddas åt framtida generationer. Efter det att i senare tid en del mer eller mindre omöjliga förslag sett dagen, lyckades Nordiska museets nämnd att under det gångna året definitivt lösa problemet.

Svindersvik, som numera omfattar 15,8 hektar, är beläget på Nacka-landet två kilometer öster om Danvikstull i Stockholm vid den vik som skiljer fastlandet från Hästholmen där Kooperativa förbundets stora anläggningar befinner sig. Lägenheten framträder i historien vid 1600-talets mitt, då en holländare Hans van (von) Swindern förvärvar området och med privilegium av Kronan anlägger beck- och tjärbruk på ön mittemot. Det i Stockholms ekonomiska historia välbekanta Grillska handelshuset köper området 1721 och Claes Grill, känd som en av frihetstidens främsta företagare och därtill som god patriot, bebygger platsen på 1740-talet med den utsökta manbyggnad m. m. som ännu bevarats i praktiskt taget orört skick. På 1780-talet när egendomen övergått till änkefriherrinnan Catharina Charlotta De Geer fullbordas den stora paviljongbyggnaden närmare stranden.

Idyllen härute har i stort sett förblivit orubbad tack vare den pietet som senare ägare, huvudsakligen medlemmar av släkterna Aspelin och Almgren, visat. När frågan om Svinders-

viks försäljning blev högaktuell på nyåret 1949, dryftade Nordiska museets nämnd vad som borde göras för det minnesrika områdets räddning undan den mer eller mindre hänsynslösa exploatering som kunde väntas. Då nämnden ej såg sig i stånd att anskaffa den stora köpeskillingen, trädde dess ledamot byggmästaren Olle Engkvist emellan och inköpte området men förband sig att före årets slut till museet på gynnsamma villkor överlåta de minnesrika byggnaderna jämte ett skyddsområde däromkring. Samtidigt gjorde Samfundet Nordiska museets Vänner sin insats genom att för museets räkning förvärva det kulturlistoriskt mycket värdefulla möbelbeståndet i byggnaderna i syfte att detta för kommande tider skulle bevaras på platsen. Desslikes beviljade Knut och Alice Wallenbergs stiftelse 150 000 kr som bidrag till byggnadernas konservering, vartill även en av museets gynnare lämnade ett tillskott av 25 000 kr. Tack vare anslag av lotterimedel och ytterligare donationer från enskilda kunde också före årsskiftet museets inköp av Svindersviks reservatområde — vars areal är 2,25 hektar — komma till stånd. Förvisso är härmed ingalunda alla bekymmer avlastade beträffande Svindersviks framtid varken i fråga om dess underhåll eller sättet för dess förvandling till ett levande museum. Men tack vare den storslagna hjälp som museet fått från staten samt enskilda personer och institutioner har dock en fast grund blivit lagd för det fortsatta räddningsarbetet. Det är museet kärt att till alla dem som i skilda hänseenden räckt en stödande hand här frambära uttrycket för sin djupa tacksamhet.

Nordiska museet kommer i en följande årgång av Fataburen att på olika sätt närmare belysa det konst-, kultur- och naturhistoriska värdet av det nu gjorda förvärvet.

*Svindersviks huvudbyggnad uppfördes — troligen på 1740-talet —
av Carl Hårleman för den förmögne direktören Claes Grill. Foto
Sigurd Wallin 1937.*

Förmaket i Svindersviks huvudbyggnad har målade ostindiska papperstapeter och blådekorerad kakelugn. Foto Sigurd Wallin 1937.